

SOSYAL DEVLETİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA BİR ARAÇ OLARAK ASGARİ GELİR DÜŞÜNCESİ: TEORİK YAKLAŞIMLAR

Doç. Dr. Nuray GÖKÇEK KARACA

Anadolu Üniversitesi, İİBF
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen refah devleti anlayışı, tam istihdam varsayımına ve ailenin geliştirdiği tamamlayıcı role, özellikle kadınların aile içindeki ücretsiz çalışma biçimlerine dayandırılan mevcut sosyal güvenlik sistemlerinin ve bu sistemlerin dayandığı gelir ve sosyal güvence sağlama varsayımının temelleri üzerinde yükselmiştir. Bu temeller üzerinde yükselen Keynesyen refah devleti, 1970'lerin ikinci yarısından itibaren bir taraftan ekonomideki küreselleşme süreci ve endüstriyel dönüşümlerin ulusal işgücü piyasası üzerinde yarattığı geniş çaplı etkiler, diğer taraftan ise, nüfusun yaşlanmasına bağlı olarak ortaya çıkan derin yapısal değişiklikler, - kadınların formel işgücü piyasasına katılım oranının yükselmesi, mali krizler ve sosyal politikalara ilişkin ideolojik uzlaşmanın erozyonu- gibi sebeplerle ortaya çıkan işsizlik olgusu ve buna bağlı olarak artan yoksulluk ve sosyal dışlanma sorununu çözmede yetersiz kalmıştır¹.

Bütün bu gelişmelerin sonucu olarak, çok sayıda vatandaşın yaşamını tehdit eden ekonomik krizlerin ve durgunluğun yaşandığı geçmiş dönemlerde önem kazanan toplumun tüm üyelerine devlet

---

¹ Mary LEHMANN, Opposing Globalization Could Justify Resource-Based Basic Income. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/1998Lehmann.pdf>> [Erişim 30 Aralık 2003], s.1-2; Pax Christi International Ecumenical Group Bregenz, Guaranteed Minimum Income for AU,[Online] Erişim adresi: <http://www.vobs.at/asav/pax1_eng.htm> [Erişim 07 Mayıs 2003], s.3.

tarafından asgari bir gelirin garanti edilmesi düşüncesi, sosyal sigorta alanının dışında kalan sosyal dışlanma ve uzun süreli işsizlik gibi kalıcı sosyal sorunlar karşısında yetersiz kalan sosyal güvenlik sistemlerini ve bu sistemlerin ardında yatan sosyal refah devleti anlayışlarını yeniden yapılandıracak bir araç olarak yeniden gündeme gelmiştir².

Yeniden gündeme gelen bir konu olmasına rağmen, kökleri çok eskilere dayanan bir uygulama olarak asgari gelir düşüncesinin doğuşu ve gelişimi ile teorilerinin inceleneceği bu çalışmanın, hükümetlerin sosyal politikaları ve sosyal güvenlik alanındaki yasal düzenlemeleri için yön verici olacağı umulmaktadır. Ayrıca, çalışmanın sosyal politika ve sosyal güvenlik alanında politika tercihinin şekillenmesine, ilgili ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

I. ASGARI GELİR DÜŞÜNCESİNİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Tarihsel gelişimi incelendiğinde, toplumun tüm üyelerine devlet tarafından asgari bir gelirin garanti edilmesi düşüncesinin ilk olarak XVI. Yüzyılın başlarında ortaya atıldığı görülür. XVIII. Yüzyılın sonlarında ise, bu düşünce yerini daha spesifik ve radikal bir koşulsuz asgari gelir düşüncesine bırakmıştır³. Asgari bir gelirin garanti edilmesi konusunda ileri sürülen görüşler, genel olarak “Hümanistler, Cumhuriyetçiler ve Ütopik Sosyalistler” şeklinde üç başlık altında incelenebilir:

1. Hümanistler: More ve Vives

Rönesans'ın sonuçlarından biri olarak kilisenin yoksul insanların refahıyla ilgilenme görevi sona ermiş ve bu dönemde bazı hümanist düşünürler tarafından kamu yardımı biçiminde bir asgari gelir düşüncesi ileri sürülmüştür. Asgari gelir düşüncesine ilk kez hümanist Thomas More, 1516'da yazdığı “Ütopya” isimli eserde yer vermiştir. Söz konusu eserde More, yiyecek elde etmenin tek yolu

² BIEN (Basic Income European Network), **What is Basic Income?**, [Online] Erişim adresi: <<http://www.etes.ucl.ac.be:16080/BIEN/BI/Definition.htm>> [Erişim 12 Ocak 2004], s.1; Maria Ozanira da Silva e SILVA, The Minimum Income: A monetary transfer to poor families with children in school age in Brazil”, VIIIth International Congress Berlin, 6-7 October 2000. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/2000zanira.pdf>> [Erişim 25 Mart 2003], s.1; Per JANSON, Basic Income and the Swedish Welfare State, BIEN 8th Congress (Berlin, October 6-7, 2000). [Online] Erişim adresi: <http://www.bien.be/Files/Papers/2000Janson.pdf> [Erişim 17 Kasım 2003], s.5.

³ BIEN, A Short History of Basic Income. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/BI/HistoryB1.htm>> [Erişim 12 Ocak 2009], s.1.

olarak hırsızlık yapanlara korkunç cezalar vermektense, herkese biraz yaşam hakkı sağlamanın çok daha yerinde olacağını ileri sürmüştür. İleri sürdüğü bu görüşle More, asgari gelir düşüncesinin öncüsü sayılabilir. Ancak More'a göre hem dinsel hem de pragmatik düşünceleri temel alarak kapsamlı bir düzenleme öngören ilk kişi olması nedeniyle Johannes Ludovicus Vives, asgari gelir garantisi düşüncesinin gerçek babası olarak kabul edilmektedir.

Vives 1526 yılında bir bilimsel andaçta yazdığı “Yoksullara Yardım” başlığı taşıyan yazısında, belediye sınırları içinde ikamet eden herkese, bir asgari geçim güvencesi sağlanması önerisinde bulunmuştur. Bu önerinin amacı, adalet sağlama değil, yoksullara yönelik ahlaki olarak yapılması gereken yardımın daha etkin bir biçimde yapılmasını sağlamaktır. Vives'in önerisinde yardım düzenlemesi, büyük ölçüde yoksulluğu hedef almakta, dolayısıyla yoksul bir insan açısından yoksulluk hak edilmesi gereken bir olgu olarak görülmemektedir. Vives'e göre, yoksul insanlar ancak çalışmaya istekli olmaları durumunda yardımı hak ederler. Hatta zenginliklerini ahlaksız yaşam biçimleriyle boş yere harcayan insanlara bile yiyecek verilmesi gerekir. Çünkü hiç kimse açlıktan ölmemelidir. Ancak diğerlerine örnek oluşturmaması için bu insanlara görece olarak daha usandırıcı görevlerin verilmesi gerekir. Onlar, açlıktan ölmemeli, ancak onun acısını hissetmelidirler. Yoksulluğun nedeni ne olursa olsun, yoksul kişilerin çalışması beklenir ve bu nedenle bu kişilere en kısa sürede öğrenebilecekleri bir işin verilmesi imkanı söz konusu olmalıdır. Bu düzenlemeden yararlananların verilen işleri yapmaları, söz konusu düzenlemelerin finansmanına kısmen katkıda bulunmaları açısından gereklidir. Ancak, yoksul kişilere verilen işin, yaşamlarının önemli bir parçası olduğundan ve onları meşgul ettiğinden emin olunmalıdır. Çünkü böyle bir uğraş, onların işsiz olmaları halinde edinecekleri olumsuz düşünce ve eylemlerden uzak kalmalarını sağlayacaktır. Bu düşünce, aynı zamanda zengin doğanları da kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Bu konuyla ilgili olarak Vives, “doğanın hediyelerinden bir kısmına sahip olan her kimse, ihtiyaç içinde bulunanlara yardım etmedikçe, doğa kanunları gereği, o sadece bir hırsızdır. Çünkü doğanın sadece kendisine özel olarak yaratmadığı şeyi işgal etmekte ve alı koymaktadır” şeklinde ileri sürdüğü görüşle, koşulsuz asgari gelir düşüncesini ileri süren düşünürlere de öncülük etmiştir. Vives, ayrıca yardımın, istemek zorunluluğu ortaya çıkmadan önce yapılmasının daha çok memnuniyet verici olacağını da vurgulamıştır. Vives'in düşüncesi, bazı belediyeler tarafından uygulamaya konulan düzenlemelere ve 1576'dan itibaren yürürlüğe giren İngiliz Kanunlarına ve

yoksullara yönelik ortaya konulan çeşitli düşünce ve eylemlere de ilham kaynağı olmuştur⁴.

Vives'in önünü açtığı düşünce biçimi, yoksullara yönelik olarak eski sosyal düşünce geleneğinin ve servet incelemesine tabi düzenlemeler yoluyla hükümetin organize ettiği, toplumun acıma duygusuna odaklanan kurumsal reformun, ilk sistematik ifadesidir. Daha geniş kapsamlı değerlendirildiğinde, Vives'in asgari gelir düşüncesinin son yıllarda Avrupa ülkelerinde yaygın olarak uygulamaya konan güvenceli asgari gelir ve asgari tutunma geliri düzenlemeleri ile yakın olduğu görülür⁵.

2. Cumhuriyetçiler: Condorcet ve Paine

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru, Marquis de Condorcet (1743-1794), "kendi kendilerine çalışabilecek yaşta, yetişkin olan çocuklara yardım yapılması ve onlara faaliyetlerini geliştirmeleri için gereken sermayenin kendilerine sağlanacağı yeni bir ailenin bulunması" şeklinde Avrupa'daki yoksulluğun azaltılmasında daha büyük bir rol oynayacağını düşündüğü "temel bağış" olarak adlandırılan yeni bir fikir ortaya atmıştır. Condorcet'in bu düşüncesi, bir yardımın ne yoksul olmak ne de sigortalı olmak koşuluyla sınırlı olmaksızın yapılması şeklindeki düşünceyle paralellik göstermektedir⁶. Thomas Paine (1737-1809) ise, Condorcet'ten iki yıl sonra bu düşünceyi geliştirerek, daha kapsamlı yeni bir düşünce ileri sürmüştür. Paine'e göre, yeryüzü, onun doğası ve işlenmemiş yerler, insan ırkının ortak malıdır ve böyle olmaya da devam edecektir. Toprak işlendiği zaman, sadece yeryüzü açısından değil, bireysel mülk açısından da bir değer artışı yaratır. Dolayısıyla verimli toprakları olan her mal sahibinin, elinde bulundurduğu topraklar için topluma karşı ödemesi gereken bir kira borcu söz konusudur⁷. Verimli toprakları kullanmanın karşılığı olarak ödenen kira borcu ile finanse edilen bu sistemde, kaybedilen doğal mirasa yönelik bir tazminat şeklinde 21 yaşına gelen her insana, ödeme

⁴ BIEN, **A Short** ..., s.1.

⁵ BIEN, **A Short** ..., s.1-2.

⁶ BIEN, **A Short** ..., s.2.

⁷ Kullanılan topraklar için topluma karşı bir bedel ödemesi gerektiği anlayışı bakımından Paine'nin ileri sürdüğü düşünce ile, Osmanlı dönemindeki mirî arazi sisteminin dayandığı anlayış bakımından bir paralellik söz konusudur. Buna karşın Paine'nin ileri sürdüğü düşünce sisteminde, toprağın mülkiyeti mah sahibine aitken, mirî arazi sisteminde toprağın mülkiyeti devlete aittir. BIEN, **A Short** ..., s.3; Halil CİN, Osmanlı Toprak Hukukunda Mirî Arazinin Hukuki Rejimi ve Bu Arazinin TMK. Karşısındaki Durumu, [Online] Erişim adresi: <<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1965-1966-22-23-01-04/AUHF-1965-1966-22-23-01-04-Cin.pdf>> [Erişim 7 Mayıs 2011].

yapılması gerekir. Paine yapılacak ödemelerin, zengin ya da yoksul ayırımı yapılmaksızın herkese yönelik olarak yapılması gerektiğinde ısrar etmekte ve her insanın kendilerine miras bırakılan mal-mülk üzerinde hakkı olduğunu ileri sürmektedir.

Paine'nin yetişkinlik dönemine ulaştıklarında, herkese eşit bir temel gelirin verilmesi şeklindeki düşüncesi, liberalizm ve sosyalizmi birleştirme çabasında olan Fransız siyaset düşünürü Huet tarafından destek görmüştür. Huet, bu sistemin toprak parçalarının ve vasiyet yoluyla bırakılan diğer mülklerin vergilendirilmesi yoluyla finanse edilebileceğini ileri sürmüştür⁸.

3. Ütopik Sosyalistler Charlier ve Mill

Cumhuriyetçilerden Paine'ye göre, yeryüzünde her insanın eşit hakka sahip olması, bir gelir garantisinin değil, herkes için ve koşulsuz olarak bir gelir sağlanmasının haklı nedenidir. Ütopik sosyalistlerden olan Charles Fourier (1836) ise, her insanın ortak olarak sahip olduğu avlanma, balık tutma, meyve toplama, hayvan otlatma gibi temel doğal haklarının tecavüze uğradığını ileri sürerek, uygarlığın, her insana temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir geçim ödeneği ödemekle yükümlü olduğunu ileri sürmektedir. Geçim ödeneği, Fourier'e göre, doğal kaynaklara doğrudan doğruya ulaşılmasının mümkün olmaması halini telafi etmeye yönelik bir yöntem olarak, yoksul insanlara sağlanacak koşulsuz bir haktır.

Ütopik sosyalist Joseph Charlier (1816-1896) ise, "asgari gelir garantisi" ve "bölgesel kâr payı" isimleri altında, tüm gayrimenkullerin kira değeri temel alınarak, temsili bir ulusal meclis tarafından yıllık olarak belirlenecek sabit bir miktarın, üç ayda bir (daha sonra aylık olarak), her vatandaşa, koşulsuz bir hak olarak verilmesini önermiştir. Bu önerisini daha sonra geliştirerek bölgesel kâr payı olarak isimlendirmiştir. Charlier, bölgesel kâr payı uygulamasının, sermayenin emek üzerindeki hakimiyetini sona erdireceğini ileri sürmektedir. Charlier, Fourier tarafından savunulan servet incelemesine bağlı yardım hakkını, devletin uygulamaya çok fazla müdahale edebileceği düşüncesiyle reddetmiştir.

Bir diğer ütopik sosyalist John Stuart Mill ise, "Principles of Political Economy" adlı eserinde, Fourier'in ileri sürdüğü geçim ödeneği ile öncelikle, herkes için bir asgari gelir sağlanmış ve daha sonra

---

⁸ BIEN, A Short ..., s.3.

malların sermaye, yetenek veya sorumluluk ve emeğe göre dengeli bir biçimde dağıtılması gerçekten başarılı olmuş olduğunu ileri sürmüştür. Bu sistem özel mülkiyetin hatta mirasın bile kaldırılmasını gerektirmez. Aksine işgücü kadar, üretimi ve sermayeyi de gelir dağılımında yer alan faktörler olarak dikkate alır. Dağıtımda, toplumun her üyesinin geçimini sağlayacak belli bir asgari gelir ilk kez düzenlenmiştir. İşgücünün çalışma yeteneğine sahip olup olmadığına bakılmaksızın, üretimin kalan kısmı ise; emek, sermaye ve beceri arasında belirli oranlarda paylaşılır⁹. Mill'in bu şekilde ileri sürdüğü öneri, bugünkü anlamda bir temel gelirdir. Buna karşı Paine'in önerisi, bir temel gelirden ziyade bir temel bağıştır.

II. ASGARİ GELİR TEORİLERİ

Asgari gelire ilişkin iki temel teori vardır. Bunlardan birincisi “hak kazanma teorisi”, bir diğeri ise “karşılıklılık teorisi”dir.

1. Hak Kazanma Teorisi

Asgari gelir, her zaman olduğu gibi ahlaki argümanların, sosyal kavramların ve politik ilkelerin geniş bir perspektifi kullanılarak savunulduğu gibi, aynı zamanda karşıt görüşler ileri sürülerek eleştirilmektedir. Asgari geliri haklı çıkarmanın inandırıcı bir yolu, insanların mülkiyet haklarına ya da toplumun mallar ve kaynaklar üzerinde sahip olduğu haklara bakmak olacaktır. Bu bağlamda ileri sürülen yaklaşım, hak kazanma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, asgari geliri temel ihtiyaçlar üzerine inşa ederek haklı çıkararak bir yaklaşımdan önemli ölçüde farklılık arz eder. Asgari gelire ilişkin hak kazanma teorisi ikiye ayrılır¹⁰:

Bu teorilerden ilki, asgari gelir hakkını bir vatandaşlık konusu olarak ele alan bir yaklaşımı ifade eden “doğrudan doğruya hak kazanma teorisi”dir. İkincisi ise, daha sonra koşulsuz bir biçimde dağıtılacak olan mallar ve kaynaklar üzerinde başlangıçta sahip olunan mülkiyet haklarını ön kabul olarak alan bir yaklaşımı ifade eden “dolaylı hak kazanma teorisi”dir.

⁹ BIEN, **A Short ...**, s.4-5; BIEN, The Origins of Basic Income: From Cole Back to Mill and Fourier. [Online] Erişim adresi: <[http://www.etes.ucl.ac.be:16080/BIEN/ Print/BI/HistoryBI.htm](http://www.etes.ucl.ac.be:16080/BIEN/Print/BI/HistoryBI.htm)> [Erişim 20 Kasım 2003], s.1.

¹⁰ Jurgen De WISPELAERE, Job Rights, Reciprocity, and the Constitutional Approach to Basic Income, BIEN Niannual Conference, Amsterdam, 10-12 Sep. 1998. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/1998DeWispelaere.pdf>> [Erişim 27 Ocak 2009], s.2.

Hak kazanma teorisine göre, bazı insanlar başlangıçta sahip oldukları haklardan mahrum edilmektedir. Bu insanlar söz konusu mahrumiyete bağlı olarak ortaya çıkan kaybın tazmin edilmesi amacıyla birincil öncelik olarak asgari gelire hak kazanırlar. Bu bakımdan daima potansiyel olarak haksız bir sosyal durumla ilişkili olan asgari gelir, sosyal malların adil bir dağılımını sürdürme sorununa yönelik olarak getirilen ikinci en iyi çözümdür. Zira, birinci en iyi çözüm, insanların başlangıçta sahip oldukları haklardan mahrum edilmemeleridir. Ancak birinci en iyi çözüm yolu gerçekleştirilemediği için potansiyel olumsuzlukları önceden bilinen ikinci en iyi çözüm yolu olan, asgari gelir tercih edilmektedir. Bununla birlikte, hangi nedenle olursa olsun, sadece uygulamaya konulduğu zaman, asgari gelir ile kaynakların kesin şekilde eşitlenmesi gerçekleştirilemez. Bu yüzden asgari gelirin telafi edici bir araç olduğu söylenebilir. Bu durumda da asgari gelir kaybedilen fırsatlar için bir tazminat değil, hak edilen kaynakların kaybına istinaden verilen bir tazminat olmaktadır.

Asgari gelire dolaylı olarak hak kazanma yaklaşımı üç temel ilkedен oluşmaktadır¹¹. Bunlar; kişisel mülkiyet, dışsal kaynakların sosyal mülkiyeti ve adil tazminattır.

Kişisel mülkiyet teorisi, genel olarak dünyanın geri kalanına başka bir deyişle kişisel mülkiyete ait olmayan kısmına ilişkin ahlaki sahiplenmeyi, ucu açık bir konu olarak bırakmaktadır. Buna çözüm olarak ikinci bir ilke çerçevesinde dışsal kaynakların sosyal mülkiyeti teorisi geliştirilmiştir. Kişisel mülkiyet kapsamına girmeyen kaynakların sosyal mülkiyet tarafından etkin şekilde yönetilmesi, her insanın, bu dışsal kaynakların adil şekilde paylaşılmasına yönelik eşit bir hakka sahip olduğu anlamına gelmektedir. Bu prensipler, hep birlikte kişinin temel haklarına yönelik olarak gerçekleştirilecek tecavüzlerin önlenmesine hizmet etmektedirler. Bunlar, aynı zamanda kişinin ya ahlâki değerlere sahip bir insan olması nedeniyle ya da toplumsal olarak sahip olunan doğal ya da sosyal kaynaklar üzerinde, yasal olarak elde edilen bir pay nedeniyle mal ve kaynaklara yönelik başlangıçta bir hak kazanmayı da oluşturmaktadırlar. Malların mükemmel şekilde sonsuz olarak bölünebildiği refah içindeki bir dünyada bu ilkeler, kendi başlarına mülkiyet haklarının tam ve eşit bir güvencesini sağlayabilirler. Ne yazık ki, gerçek dünyada bu ilkelerin gerçekleşmesi muhtemel sosyal olaylara bağlı olması söz konusudur. Bu nedenle kural olarak, tam bir dağıtım yapılması mümkün değildir. Bu yaklaşımda altı çizilen temel eşitlikçi düşünceye bağlı kalmak için üçüncü bir prensip

¹¹ WISPELAERE, s.3.

olan adil tazminat getirilmiştir. Adil tazminat prensibi, bir toplumun tüm vatandaşlarının hak kazanmasına saygı gösterebileceği iki farklı durumun ortaya çıkmasına fırsat vererek, dışsal kaynakların sosyal mülkiyetini önemli ölçüde düzeltecektir. İlk durumda, herkes bir diğerinin sahip olduğu şeyi elde edecek, alternatif olarak daha şanslı durumdaki bazı kişiler, diğerlerinin sahip oldukları her şeyi elde edecek ya da daha da fazlasını bile elde edecektir. Oysaki diğer kişiler tam olarak hak kazandıklarından daha da azına sahip olacaklardır. Buradaki genel kural, belirli koşullar altında, bir kişinin sahip olduğu haklara, kendisine bunun için bir tazminat ödenmesi şartıyla yasal olarak tecavüz edilebileceğidir. Dolayısıyla adil tazminat prensibi, her iki durumda da eşit şekilde adaletli olduğunu kurala bağlar. Belirli koşullar altında bir kişi; iradi ve geçici olarak sahip olduğu hakların tecavüze uğramasını, eşit şekilde tazmin edilmesi koşuluyla kabul edebilir.

Dolaylı hak kazanma teorisinde yer alan bir diğer önemli unsur, işlerin geriye kalan sosyal olarak sahip olunan bu kaynaklar kategorisine tam olarak uygun bulunduğu düşüncesidir. Çağdaş bir toplumda çalışanların özel olarak sahip oldukları emek gücünü kullanmak için ihtiyaç duydukları şey, işgücü piyasasındaki konumudur. Bu açıdan işgücü piyasası, herkesin adil bir pay alma hakkına sahip olduğu bir dışsal kaynak niteliğindedir. Oysa ki, günümüz işgücü piyasalarının belirli yapısal özellikleri altında, herkesin istediği makul bir işi elde edebilmesi söz konusu değildir. Daha kesin olarak fırsat eşitliğinin bulunmadığı işgücü piyasası koşullarında sosyal mülkiyet prensibi, herkesin otomatik olarak elde edeceği bir iş sahibi olma hakkını güvence altına alamaz. Gerçekten daha önce değinildiği üzere, kişinin tecavüze uğrayan hakkı, adil biçimde tazmin edilse bile bozulabilecektir. Adil tazminat hakkının bu argüman doğrultusunda yorumlanması halinde, bir kişinin bir işten mahrum edilmesi yasal olacak, aksi takdirde iş elde edenler adaletsiz bir yardım, başka bir deyişle bir istihdam kirası alacaklardır. Modern toplumunun eşit çalışma hakları konusunda gerekliliği yerine getirememesi halinde, çalışma hakları gerçek bir işe dönüştürülemeyen herkes için bir tazmin edilme hakkını desteklemektedir. Üstelik bu tazminata, ayrıca getirilecek herhangi bir çalışma zorunluluğu söz konusu olmaksızın hak kazanılmaktadır. Prensip olarak eşit tazminata koşulsuz şekilde izin verilmesi, sosyal belirsizlikler nedeniyle bozulan ahlaki dengenin düzeltilmesini amaçlamaktadır¹².

---

¹² WISPELAERE, s.4-5.

2. Karşılıklılık Teorisi

Karşılıklılık teorisine göre, tazminatın koşulsuz olarak tahsis edilmesi adaletsizdir. Asgari gelir ya da vatandaşlık geliri düzenlemeleri, geçim sağlayacak geliri koşulsuz olarak güvence altına aldıkları için, karşılığında herhangi bir yükümlülük olmaksızın bireysel tercih ve özgürlük kültürünü güçlendirmektedirler. Önemli bir asgari gelir ödemesinin yapılması, çalışma yeteneğine sahip olup, yaşamlarını elde edecekleri koşulsuz asgari gelirle sürdürmeyi tercih etmek yerine, verimli çalışarak ve vergi ödeyerek sağlayan kişilerin sömürülmesine yol açacaktır. Bu durum, katkı sağlayan vatandaşların haklarına tecavüz edilmesi anlamına gelmektedir ki en önemli ahlaki sorunu bu oluşturur. Burada ortaya konulan prensip karşılıklılık prensibidir¹³.

Karşılıklılık teorisine göre, sosyal işbirliğinin ekonomik yararlarını elde etmeye istekli olanlar, bunun karşılığında eşit olarak verimli bir katkı sağlama yükümlülüğünü yerine getirmelidirler. Onların bunu başarabilmeleri halinde, işbirliği içindeki bir toplum da söz konusu yardımları sağlayacaktır¹⁴. Açıkça karşılıklılık teorisi ya da karşılıklılık itirazı olarak adlandırılan teoriye göre, yardımların koşulsuz olarak verilmesi düşüncesinin etik bir çerçeveye ait olması olgusuna karşı çıkmaktadır. Daha kesin ifadelerle, katı bir sosyolojik ve ekonomik perspektiften hareket edilirse, iki spesifik ahlaki itiraz söz konusudur. Bunlardan birincisi, adaletsizliğin, sosyal sisteme katkı sağlayanlara yönelik olarak gerçekleştirilen bir hak tecavüzü şeklinde algılandığı bir ortamda yardımların koşulsuz olarak verilmesi haksız bir karşılıklı davranışın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İkincisi ise, belirli sayıda insanın bu davranış tipine adapte olması halinde, aslında toplumun kendi kendini devam ettiremeyeceği düşüncesine odaklanan, bağımsız bir ahlaki sorunun varlığıdır.

Karşılıklılık teorisi, değişik şekillerde yorumlanabilmektedir¹⁵. Bazıları karşılıklılık teorisini radikal şekilde yorumlamaktadır. Bu grupta yer alanlar, her yardım alan kişinin önemli bir katkı sağlayıcı faaliyet gerçekleştirerek, bu yardıma karşılık vermesi gerektiğinde ısrar ederler. Bu düşüncenin temelinde eşit değişim anlayışı ya da eşite yakın bir karşılık oluşturacak şekilde bir şeyler verilmesi anlayışı yatmaktadır. Bazıları ise karşılıklılık teorisini ılımlı şekilde yorumlamaktadır. Bu grupta yer alanlar, kişinin içinde bulunduğu durumun,

¹³ Stuart WHITE, Liberal Equality, Exploitation and the Case for An Unconditional Basic Income, *Political Studies*, 45, 1997. s.312-326.

¹⁴ WHITE, s.317.

¹⁵ WISPELAERE, s.6-10.

bir katkı sağlama yükümlülüğünün geçici olarak ortadan kalkmasına izin verebilecek koşullara sahip olabileceğini kabul ederler.

Karşılıklılık teorisyenleri, koşulsuz asgari gelir yerine, karşılıklılık esasına dayalı koşullu bir asgari gelir önermektedirler. Karşılıklılık ilkesine duyarlı, asgari gelir için öngörülen koşullar ise şunlardır¹⁶:

- ***Bu koşullardan ilki geçmiş dönemdeki çalışma performansına bakılmasıdır.***

Bu koşul, günümüzdeki çalışma istekliliğini temsil etmek için kullanılacak bir gösterge niteliğindedir. Ancak daha önce işgücü piyasasına katılmamış bir kişi için bu ölçütün kullanılması söz konusu olmayacaktır.

- ***İkinci koşul, yardım alan kişinin gelecekteki çalışmasıyla ilgili bazı koşulların oluşturulması (bir yardım borç ilişkisinin kurulması)dır.***

Bu koşul da halen yasal hakkı olan bir iş elde etmekten yoksun bırakılmış olan kişinin karşı karşıya bulunduğu sınırlamanın üzerine, bir başka sınırlamanın getirilmesi anlamına gelmektedir.

- ***Üçüncü koşul ise, bazı testlerin uygulanmasıdır.***

Kişinin becerilerini ve sahip olduğu beşeri sermaye birikimini artırma, aktif olarak iş arama, bazı toplumsal hizmetleri yerine getirme yükümlülüğü gibi, uygulamada bu tür düzenlemeler çeşitlilik gösterebilir.

Koşullu asgari gelir önerisinde bulunan Stuart White, dışsal varlıklar koşulsuz bir gelir garantisinin getirilmesini haklı çıkarsa bile, en azından mevcut gelirin bir kısmının çalışmayan kişilere yönelik yardım yapılması amacıyla, çalışan kişilerin ödediği vergilerden elde edilmesi gerekeceğini ileri sürmektedir. Böyle bir düşünce, koşulsuz bir gelir garantisinin çalışanları sömürdüğü sonucuna götürmektedir. White bu şekilde gelir garantisinin karşılıklılık ilkesini bozmasını “sömürü itirazı” olarak isimlendirmektedir. White’a göre koşulsuz bir temel gelir, çalışmayan vatandaşların çalışan vatandaşların harcadıkları çabalara dayanarak serserilik yapmalarına imkan tanıyacak ve

---

¹⁶ WISPELAERE, s.11.

dolayısıyla, çalışan vatandaşların sömürülmeleri sonucunu doğuracaktır. Bu bakımdan White, Philippe Van Paijs tarafından ileri sürülen dış kaynakların insanlara koşulsuz bir gelir garantisi hakkı kazandırdığına ilişkin görüşünü reddetmekte ve sosyal işbirliğiyle elde edilen gelirin yeniden dağıtımını sağlayan bir geçim geliri düzenlemesinin çalışma yükümlülüğü getiren bir koşullu düzenleme olması gerektiği sonucuna ulaşmaktadır¹⁷. White'ın sömürü itirazı görüşüne karşı itirazlar da söz konusudur. White'ın sömürü itirazı görüşüne karşı çıkanlar görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler¹⁸:

Dışsal varlıklara sahip olanlar, transfer harcamalarından yararlananlara, başka bir deyişle yardım alanlara kıyasla çalışanları sömürmek noktasında, daha fazla olanağa sahiptirler. Çünkü bu varlıklara sahip olanlar içinde buldukları ayrıcalıklı durumu sürdürmekte ve işverenlerin çoğunluğu bu kişilerden oluşurken, çalışanların da önemli bir kısmı söz konusu varlıklara sahip olmayan kişilerden oluşmaktadır. Gelirin yeniden dağıtımının söz konusu olmadığını ve piyasa düzenleyici hiçbir önlemin alınmadığını varsayılsa, tüm çalışanlar “çalışmayan yemeyecektir” prensibinin ortaya koyduğu tercihle karşı karşıya kalacakları söylenebilir. Ayrıca önemli bir miktarda dışsal varlığa sahip olan insanların, böyle bir tercih yapmak durumunda bulunmadıkları kabul edilirse, çalışanların bir işi kabul etmek yönünde önemli ölçüde zorlanmaları söz konusu olacaktır. Bu yüzden ortaya çıkacak olan büyük bir işgücü arzı, ücret düzeyinin azalmasına, çalışma saatlerinin artmasına ve çalışma koşullarının olumsuz hale gelmesine yol açacaktır. Karl Marx, bu durumu “sömürü” olarak tanımlarken White ise sömürüyü, koşulsuz yardım alan kişileri tanımlamak için kullanmaktadır. Dışsal varlıklara sahip olanlarla çalışanlardan hangisinin bir diğerini kendi koşullarına uyması yönünde zorlayabileceğini kestirebilmek zor değildir. Tabii olarak diğerine emretme gücüne sahip bir üst konumda bulunan kişiler diğer tarafı kendi koşullarına uyma yönünde zorlayabilecektir. Bunlar ise dışsal varlıklara sahip olan kişilerdir ve bu kişiler aynı zamanda görüşlerini dayatma noktasında çalışanlara göre daha fazla mücadele etme ve direnme gücüne sahiptirler. Örneğin, bir ev sahibi, bir çiftçi ve bir tüccar tek bir işçi çalıştırmadıkları halde, ellerinde bulunan stoklarla genellikle bir yada iki sene yaşamlarını sürdürebilirler. Çalışanların ise önemli bir çoğunluğu bir hafta, çok azı bir ay ve son derece sınırlı bir kısmı ise bir yıl boyunca istihdam edilmeksizin geçimlerini

¹⁷ Karl WIDERQUIST, Reciprocity and the Guaranteed Income, Working Paper. [Online] Erişim adresi: <http://www.bien.be/Files/Papers/1998_Widerquist.pdf> [Erişim 21 Kasım 2003], s.6.

¹⁸ WIDERQUIST, s.12.

sağlayabilirler. Uzun dönemde işçi, buyurma gücüne sahip üstüne gerekli olduğu sürece istihdam edilecektir. Ancak bu gereklilik büyük bir aciliyet taşımamaktadır. Gerek A. Smith ve gerekse Marx, neoklasik arz ve talep teorisinden önce, çalışanların içinde buldukları umutsuz durumun, hak ettiklerinden daha düşük düzeyde ücret almalarına neden olabileceğini ileri sürmüştür. Neoklasik arz ve talep teorisinde de, bir arz ve talep modelinde çalışanların iş bulmalarının zorlaşması halinde, işgücü arzının artacağı ve buna bağlı olarak önce ücretlerin ardından da işgücünün marjinal verimliliğinin azalacağı ifade edilmiştir. Arz-talep kanunu çerçevesinde, denge ücret düzeyinin yoksulluk ücretinin üzerindeki bir seviyede oluşmasını güvence altına alacak hiçbir mekanizma bulunmamaktadır. Çalışanlara verilen ücret, onların marjinal verimliliklerine eşit olsa da olmasa da, çalışanların çalışmamları durumunda aç kalacakları korkusunu yaşadıkları zaman elde edecekleri ücret düzeyi, bu korkunun yaşanmadığı koşullarda ödenecek olan ücretten daha düşük seviyede olacaktır¹⁹.

Ücretlerin çok düşük seviyelerde oluşmasını engelleyen asgari ücret kanunları, çalışma koşullarının makul düzeyde olmasını güvence altına alan İş Kanunları bulunmakta, aldıkları ücret düzeyi konut ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması bakımından yeterli olmayan çalışanlara yardım etmek amacını taşıyan lojmanlar ve kira kontrolü, yiyecek pulları (fiş, çek, karne) verilmektedir. Bu programlar çalışanların kabul edilebilir bir nitelik taşımayan çalışmayı reddetme hakkına sahip olmamaları için gereklidir. Ancak burada yetersiz düzeyde bir telafi söz konusudur. Bu programların tümü, tam gün ve tam yıl çalışanlar arasında bile yoksulluğu ortadan kaldırmak konusunda başarısız olmuşlardır. Yeterli ve koşulsuz bir gelir garantisi, işgücü piyasasının bu sorununu çözecektir. Koşulsuz gelirin yeterli olması kriteri; gıda, barınma ve giyinme ihtiyaçlarının karşılanmasını içerse bile, yeterli olduğu düşünülebilecek kalite düzeyinin ne olduğu üzerinde anlaşmazlıkların ortaya çıkması muhtemeldir. Yeterli ve koşulsuz bir gelir garantisi, çalışanlara, ücretleri yükselmeye zorlayacak şekilde kabul edilebilir nitelikte olmayan işleri kabul etmeme tercihi sunacaktır. En azından düşük düzeyde ücret elde eden çalışanlar için vergi sonrası ücretlere ek olarak elde edilecek olan bir koşulsuz gelir garantisi ödemesi, bu ödemelerin yapılmadığı duruma kıyasla daha yüksek bir ücret düzeyinin geçerli olmasını mümkün kılacaktır. Bu, White'ın iddia ettiği gibi, koşulsuz bir gelir garantisinin çalışmayan vatandaşlara çalışan vatandaşların çabaları üzerinde yararlı bir iş yapmadan yaşamlarını sürdürme imkanı vererek çalışanların sömürülme-

---

¹⁹ WIDERQUIST, s.13-14.

sine yol açmaz. Aksine, çalışmayan vatandaşların gelir garantisini tercih etmeleri nedeniyle işgücü arzında azalmaya yol açarak, çalışanların daha yüksek düzeyde ücret almalarını sağlar. Bu durumda, artık çalışmayan vatandaşların yararlı bir iş yapmadan yaşamlarını sürdürmeleri ve dolayısıyla çalışan vatandaşları sömürdüğü şeklinde bir sonucun çıkarılması mümkün değildir. Bir gelir garantisi, aynı zamanda çalışanların işverenler tarafından sömürülme olasılığını da bir ölçüde ortadan kaldırmaktadır.

White gibi koşullu gelir düşüncesini destekleyen Jason L. Saving ise, transfer harcamalarında yapılacak kısıntının gerçekten yoksul insanların çoğunu işgücü piyasasına girmeye zorlayacağını ve hükümeti transfer ödemelerine bağımlı olmaktan kurtaracağını ileri sürmektedir. Ancak, bu tür reformlar işgücü arzını artıracak ve ücret düzeyinin azalmasına neden olacaktır. Bu yüzden, bu tür reformlar önceden sosyal yardım alanlar arasındaki yoksulluğu ortadan kaldırmayacağı gibi, düşük ücret alan çalışanların da yoksulluk düzeyini artıracaktır.

Koşulsuz bir gelir garantisi, tüm insanlara yönelik olarak verilmesine rağmen tüm üretim faktörlerine verilmemektedir. Üç üretim faktöründen toprak, emek ve sermayeden sadece emek bir gelir garantisine sahiptir. Gelir garantisi, ekonomide güçlü bir toplam talep düzeyinin oluşmasını güvence altına alır ve dışsal varlıklara sahip olan bir kişinin, topraktan ve sermayeden kar elde etmesini mümkün kılar. Ekonomide bu güçlü talebin karşılanması, işgücü ihtiyacını doğuracak ve işgücü talebinin de güçlü kalması sağlanacaktır. İnsanların emek piyasasını terk etmeleri halinde, dışsal varlıklara ve sermayeye sahip olanlar da, onların işgücü piyasasına geri dönmelerini sağlamak için önemli bir teşvik unsuruna sahip olacaklardır. Bu durum çalışanların çalışmayan insanlara göre yaşam standartlarının yükselmesini sağlayarak, çalışmamayı tercih eden insan sayısının azalmasına neden olacaktır²⁰.

SONUÇ

Toplumun tüm üyelerine devlet tarafından asgari bir gelirin garanti edilmesi düşüncesi yeni değildir. Çok sayıda vatandaşın yaşamını tehdit eden ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde önem kazanan asgari gelir; günümüzde yoksulluk, işsizlik, nüfusun yapısındaki değişim, sosyal dışlanma, mevcut refah devleti politikalarındaki

²⁰ WIDERQUIST, s.16-20.

değişim vb. nedenlerle sosyal güvenlik sistemlerinin içine düştüğü krizin aşılması bakımından kaçınılmaz olarak yeniden gündeme gelmiştir. Zira 1960'ların sonlarından itibaren tüm dünyayı etkileyen ve giderek büyüyen ekonomik belirsizlikler, gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlik, işsizlik ve yoksulluk koşulları geçmiş dönemlerde farklı görüşler bağlamında gerekliliğine vurgu yapılan asgari geliri yeniden önemli hale getirmiş ve dünya çapında birçok örgüt, sosyal bilimci ve politikacı asgari gelir konusu ile ilgilenmeye başlamıştır.

Hangi teorik temele dayanırsa dayansın, günümüz koşullarında asgari gelirin gerekliliği genel kabul görmektedir. Bu doğrultuda günümüzün servet ve gelir dağılımı eşitsizlikleri, işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma koşullarında asgari gelir; vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardım edecek, yoksul insanların onurunu rencide etmeyecek, küreselleşmenin ve piyasa serbestisinin karşı duruşlarına cevap verecek, sigorta düzenlemelerinin gerisinde bıraktığı refah açıklarının kapatılmasını sağlayacak, refah devleti örgütlenmesinin eksikliklerini giderecek, herkese yönelik eşit haklar sağlayan bir sistem olarak kadınların ve çocukların özgürlüklerini ve güvenlerini artıracaktır. Ayrıca, yönetim maliyetlerini düşürecek, toplumun sunduğu fırsatlara herkesin ulaşabilmesini ve sosyal barışın korunmasını sağlayacak ve böylece vatandaşların sosyal ve mesleki entegrasyonlarını yöneten bir mekanizma olarak içinde bulunulan olumsuz koşulların yarattığı sorunlarla mücadelede kullanılacak önemli bir araç olarak görülmektedir.

Asgari gelirin gerekliliği konusunda tam bir görüş birliğinden söz edilebilirken, asgari gelir uygulamasının nasıl olması gerektiği konusunda ise tam bir görüş birliği yoktur. Zira asgari gelir uygulaması konusunda dayanılan teorik temeller, birbirinden farklıdır. Dolayısıyla benimsenen teoriye bağlı olarak, önerilen asgari gelir modelleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Bu teorilerden ilk olan "hak kazanma teorisi"ne göre, bazı insanlar başlangıçta sahip oldukları haklardan mahrum edilmektedir. Bu insanlar söz konusu mahrumiyete bağlı olarak ortaya çıkan kaybın tazmin edilmesi amacıyla birincil öncelik olarak asgari gelire hak kazanırlar. Bu bakımdan daima potansiyel olarak haksız bir sosyal durumla ilişkili olan asgari gelir, sosyal malların adil bir dağılımını sürdürme sorununa yönelik olarak getirilen ikinci en iyi çözümdür. Zira birinci en iyi çözüm, insanların başlangıçta sahip oldukları haklardan mahrum edilmemeleridir. Ancak birinci en iyi çözüm yolu gerçekleştirilemediği için potansiyel olumsuzlukları önceden bilinen ikinci en iyi çözüm yolu olan asgari gelir tercih edilmektedir. Bununla birlikte, hangi nedenle olursa olsun, sadece asgari gelir uygulaması ile kaynakların kesin şekilde eşitlenmesi

gerçekleştirilemez. Bu yüzden asgari gelirin telafi edici bir araç olduğu söylenebilir. Bu durumda da asgari gelir kaybedilen fırsatlar için bir tazminat değil, hak edilen kaynakların kaybına istinaden koşulsuz olarak verilen bir tazminat olmaktadır.

Asgari gelire ilişkin bir diğer teori olan “karşılıklılık teorisi”ne göre ise, tazminatın koşulsuz olarak tahsis edilmesi adaletsizdir. Asgari gelir ya da vatandaşlık geliri düzenlemeleri, geçim sağlayacak geliri koşulsuz olarak güvence altına aldıkları için, karşılığında herhangi bir yükümlülük olmaksızın bireysel tercih ve özgürlük kültürünü güçlendirmektedirler. Ancak, koşulsuz bir asgari gelir ödemesinin yapılması, çalışma yeteneğine sahip olup, yaşamlarını elde edebilecekleri koşulsuz asgari gelirle sürdürmeyi tercih etmek yerine, verimli çalışarak ve vergi ödeyerek sağlayan kişilerin sömürülmesine yol açacaktır. Bu durum, katkı sağlayan vatandaşların haklarına tecavüz edilmesi anlamına gelmektedir ki en önemli ahlaki sorunu bu oluşturur. Bu bakımdan sosyal işbirliğinin ekonomik yararlarını elde etmeye istekli olanlar, buna karşılık eşit olarak verimli bir katkı sağlama yükümlülüğünü yerine getirmelidirler. Onların bunu başarabilmeleri halinde, işbirliği içindeki bir toplum da söz konusu yardımları sağlayacaktır.

Karşılıklılık teorisi, değişik şekillerde yorumlanabilmektedir. Bazıları karşılıklılık teorisini radikal şekilde yorumlamaktadır. Bu grupta yer alanlar, her yardım alan kişinin önemli bir katkı sağlayıcı faaliyet gerçekleştirerek, bu yardıma karşılık vermesi gerektiğinde ısrar ederler. Bu düşüncenin temelinde eşit değişim anlayışı ya da eşite yakın bir karşılık oluşturacak şekilde bir şeyler verilmesi anlayışı yatmaktadır. Bazıları ise karşılıklılık teorisini ılımlı şekilde yorumlamaktadır. Bu grupta yer alanlar, kişinin içinde bulunduğu durumun, bir katkı sağlama yükümlülüğünün geçici olarak ortadan kalkmasına izin verebilecek nitelikte olabileceğini kabul ederler. Karşılıklılık teorisinde, hak kazanma teorisinin aksine koşulsuz bir asgari gelir yerine, geçmiş dönemdeki çalışma performansı, yardım alan kişinin gelecekteki çalışması, bazı testlerin uygulanması gibi karşılıklılık esasına dayalı bazı koşullara bağlı koşullu bir asgari gelir önerilmektedir.

Sonuç olarak, asgari gelirin teorik temellerini oluşturan hak kazanma teorisi ile karşılıklılık teorisinin yapılacak bir yasal düzenleme ile asgari gelirin toplumdaki herkesi mi yoksa sadece yoksul ve sosyal olarak dışlanmış olan kesimlere mi kapsayacağı önemli bir tercih konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Asgari gelirin karşılıksız olarak mı yoksa çalışma karşılığında mı verilmesi gerektiği de önem taşımaktadır. Bu tartışmalar çerçevesinde, asgari gelirin mevcut sosyal güvenlik sistemlerini tamamlayıcı mı yoksa ikame edici mi olması gerektiği

konusunda yapılacak tercihlerin, politikacılar ve yasa koyucular için yol gösterici olması gerektiğini vurgulamak gerekir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

BASİC INCOME EUROPEAN NETWORK, (BIEN), A Short History of Basic Income. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/BI/HistoryBI.htm>> [Erişim 12 Ocak 2003].

BIEN (Basic Income European Network), What is Basic Income?, [Online] Erişim adresi: <http://www.etes.ucl.ac.be:16080/BIEN/BI/Definition.htm> [Erişim 12 Ocak 2004].

BIEN, The Origins of Basic Income: From Cole Back to Mill and Fourier. [Online] Erişim adresi: <<http://www.etes.ucl.ac.be:16080/BIEN/Print/BI/HistoryBI.htm>> [Erişim 20 Kasım 2003].

CİN Halil, Osmanlı Toprak Hukukunda Miri Arazinin Hukuki Rejimi ve Bu Arazinin TMK. Karşısındaki Durumu, [Online] Erişim adresi: <<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfdarsiv/AUHF-1965-1966-22-23-01-04/AUHF-1965-1966-22-23-01-04-Cin.pdf>> [Erişim 7 Mayıs 2011].

JANSON Per, Basic Income and the Swedish Welfare State, BIEN 8th Congress (Berlin, October 6-7, 2000). [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/2000Janson.pdf>> [Erişim 17 Kasım 2003].

LEHMANN Mary, Opposing Globalization Could Justify Resource-Based Basic Income. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/1998Lehmann.pdf>> [Erişim 30 Aralık 2003].

PAX CHRİSTİ International Ecumenical Group Bregenz, Guaranteed Minimum Income for AU, [Online] Erişim adresi: <http://www.vobs.at/asav/pax1_eng.htm> [Erişim 07 Mayıs 2003].

SILVA Maria Ozanira da Silva e, The Minimum Income: A monetary transfer to poor families with children in school age in Brazil", VIIIth International Congress Berlin, 6-7 October 2000. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/2000zanira.pdf>> [Erişim 25 Mart 2003].

WHITE Stuart, Liberal Equality, Exploitation and the Case for An Unconditional Basic Income, Political Studies, 45, 1997.

WIDERQUIST Karl, Reciprocity and the Guaranteed Income, Working Paper. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/1998Widerquist.pdf>> [Erişim 21 Kasım 2003].

WISPELAERE Jurgen De, Job Rights, Reciprocity, and the Constitutional Approach to Basic Income, BIEN Niannual Conference, Amsterdam, 10-12 Sep. 1998. [Online] Erişim adresi: <<http://www.bien.be/Files/Papers/1998DeWispelaere.pdf>> [Erişim 27 Ocak 2003].